

כ"ד שבט ה'תשע"ה 13.2.15

מגזין מס' 317

שבת שקלים/פרשת משפטים/מברכים חודש אדר

קשר-שבועי מאת הרב יאיר כלב

תשורה משמחת כלולות אורן וגלינה שיחי'

החיים כסדנא

מתן אדם ירחיב לפניו

תמליל בעיבוד קל מתוך שיעורי הרב כלב

הבעל שם טוב הקדוש חידש דבר בסיסי ומאוד חשוב - הוא אמר: הקב"ה רוצה את הלב. כמו שחכמינו ז"ל אומרים: "רחמנא ליבא בעי", כלומר, הקב"ה רוצה את הכנות שלי, לאו דוקא יהודי של ידיעות, למדנות ופלפול... משום שזה בנוי על 'אורות' וחוויות... והכי חשוב - זה נתון לשינויים, כי שכל זה דבר שמשתנה...

אם כך, מה הכוונה ב'כנות'? כשאדם נותן את המיטב שלו - 'מתן אדם' - כשאדם נותן את ה'אדם' שבו (אותיות 'מאד'), זה 'מרחיב' לפניו... את הכל, כמו שאומר הפסוק: "מתן אדם ירחיב לפניו", מרחיב את פנימיותו, את המרחב העצמי שלו, את תחושת ה'מותר להיות', בפשיטות, שזה בעצם הדבר הכי קשה.

לוח שיסורים

"לא רק קביעות בזמן אלא גם קביעות בנפש..." (אדמו"ר הזקן) - היינו שיש לקבוע עתים ללימוד התורה, ליצור 'דופק לימודי' קבוע, ביום ובשעה, עד אשר יגלה האדם כי, לאמיתו של דבר, התורה היא לחם חוקו ומזון הנפש...

בימים האלה מקיים הרב כלב שיעור שבועי קבוע מידי יום חמישי בשעה 20:30 במושב חמד שבמרכז הארץ. הכניסה לישוב בכביש (מס' 412) המוביל מבית דגן לאור יהודה, רח' הזית 83 בבית הכנסת שבחצר משפחת שרעבי. השיעור משודר בזמן אמת בשידור חי באינטרנט, באתרנו: www.tanyaor.com.

**התכנסות (כיבוד ושתייה קלה מ-20:00) במושב חמד, לפרטים נוספים:
שי גרציק 052-4-446-144**

[בכניסה למושב חמד - ישר עד הכיכר, בכיכר שמאלה לרח' הזית - לקראת סוף הרחוב, לפני הכיכר הבאה - הזית 83 מצד שמאל. חניה בשפע מאחורי בית הכנסת שבהמשך שביל הכניסה לחצר]

לחיות עם הזמן... (אדמו"ר הזקן) - היינו שבכל זמן וזמן מתרחשת פתיחת שער רוחני, דרכו יורדים לעולם הזה אור ושפע מיוחדים, אשר יש להכין כלים כדי לקלוט 'גשמי ברכה' אלה ולתרגמם למעשים עד אשר תואר, באופן ממשי, סביבתנו המיידית בגוון המסוים של נתינת הכח הטמונה באותו זמן.

כ"ב שבט - יום הסתלקות הרבנית חיה מושקא

יום הסתלקות רעיית הרבי מליובאוויטש נשיא דורנו, הרבנית חיה מושקא שניאורסון, שהלכה לעולמה ביום כ"ב שבט ה'תשמ"ח (1988)

מסירות נפש בסתר

הרבנית חיה מושקא נולדה ברוסיה והיתה השניה מבין שלושת בנותיו של הרבי הקודם מליובאוויטש, אדמו"ר הריי"צ (רבי יוסף יצחק).

בימים הטרופים בהם נרדפה הדת היהודית על ידי שלטון האימים הקומוניסטי, נטלה חיה מושקא, על אף גילה הצעיר, חלק חשוב ובלתי נפרד מהמאמץ המחתרתי של אביה, הרבי מליובאוויטש, וחסידי הנאמנים. אף שכל פעולה הקשורה בשמירת הגחלת היהודית ברוסיה של אותם ימים היתה כרוכה בסכנת

נפשות ממש, בכל זאת, למשל, כאשר נתעורר הצורך להעביר בחשאי מזון ונרות לאחת מהשיבות הסודיות, בחר הרבי הריי"צ לביצוע המשימה דוקא בבתו, חיה מושקא. והיא לא נרתעה מלמלא שליחות מסוכנת זו בנאמנות מדי יום ביומו במשך תקופה ארוכה.

לימים נישאה הרבנית לרבי מנחם מענדל שניאורסון, ויחדיו, בשלהי מלחמת העולם השנייה, נחלצו מאירופה הבווערת והגיעו אל חוף מבטחים בארצות הברית.

"כל כבודה בת מלך פנימה"

במעמדה כבתו של האדמו"ר הקודם ורעייתו של גדול הדור, היתה יכולה הרבנית לזכות בכבוד מלכים. ובכל זאת מעולם לא חפצה בכך ובחרה לפעול כל פעולותיה בשקט ובצניעות מופלאה. כל מעשייה, הפרטיים והכלליים, התבצעו 'מאחורי הקלעים', בחשאי וללא פרסום מבלי להיחשף ברבים בשום דבר וענין.

"והחי יתן אל לבו"

לצד היותה נשואה לאחד המנהיגים המפורסמים בעולם, אותו העריצה בכל מאודה ואליו היתה מסורה בלי גבול, סימלה הרבנית באישיותה המיוחדת את התגלמות אצילות הנפש והענווה. פיקחותה הרבה ושנינות לשונה שניכרו בה משנותיה הצעירות זיכו אותה ביחס מיוחד מצד אביה, אדמו"ר הקודם. בשל כך נהג בעלה, הרבי נשיא דורנו, לכנותה בשם: "בתו של הרבי".

לאורך כל 'שנת האבלות' (השנה הראשונה להסתלקותה) היה שגור בפיו של הרבי מליובאוויטש הפסוק "והחי יתן אל לבו". פסוק זה מלמדנו, הסביר הרבי, מה צריכה להיות הנהגתו הראויה של האדם ("החי") על פטירת קרובו:

אין די בעובדה הפלאית שאישיותו, תכונותיו ואפילו תחושת הנוכחות של הנפטר ממשיכים ממש "לחיות" בתוכנו - עיקר ענין 'השארות הנפש', מבאר הרבי, הוא דוקא כאשר מוסיפה נשמת הנפטר לפעול בעולם הזה הגשמי. אשר על כן תובעת תורתנו, תורת חיים, מן האבל לחיות מעתה בכפליים. מרגע פטירת קרובו נדרש האדם "החי" כאן בעולם המעשה להכפיל התעסקותו במעשים טובים. מעתה ישמש גופו כלי (לא רק בעבור נשמת עצמו, אלא) גם בעבור נשמת הנפטר. ובכך ממשיכה נשמת הנפטר 'לחיות' בעולם הזה הגשמי באמצעות משפחתו, תלמידיו ומכריו, הממשיכים את דרכו בשמשם גוף לנשמתו ולרוח מורשתו ופעולותיו

הטובות שפעל בחייו עלי אדמות.

"נזכרים ונעשים"

עם כל השתדלותה להצניע מעשיה, בכל זאת נתפרסמו כמה ממעשי הצדקה והחסד שעשתה הרבנית בסתר. אחד הסיפורים שנתפרסמו היה אודות ביקוריה מדי יום ביומו אצל אשה מסויימת שהיתה מאושפזת בבית הרפואה. בבואה אליה היתה מביאה עמה תמיד מרק עוף צח ומשוחחת עמה לעודדה. יום אחד, נבצר מהרבנית להגיע אל האשה ובמקומה שלחה את המרק על ידי שליח. נסע השליח אל בית הרפואה וכשהגיש לאשה את המרק, הוסיף ואמר: "נשלחתי על ידי הרבנית

שניאורסון שלא היה באפשרותה להגיע היום". מאוחר יותר כששמעה ממנו הרבנית כי גילה את זהותה, נצטערה מאוד. שכן עד לאותה העת לא ידעה האשה החולה כלל כי זו המיטיבה עמה נושאת בתואר 'הרבנית שניאורסון', ומעתה, אמרה הרבנית, ודאי תפגם אורת הפשיטות ששררה בינינו בפגישותינו.

בכ"ב שבט ובימים הסמוכים לו נערכים כינוסי נשים בארץ ובתפוצות המנוצלים להתבוננות בגדלות אישיותה ודרכיה, על מנת לקבל ולהחליט החלטות טובות בעניינים הקשורים לתפקידן של נשות ישראל בחיזוק היהדות ברוח 'ישראל סבא'.

התחדשנו!

בוטאו לבקר באתר המשודרג

Www.tanyaor.com

שבת מברכים חודש אדר

בשבת שלפני ראש חודש, מודיעים בבית הכנסת ברוב עם אודות היום, השעה והרגע המדויק בו חל מולד הלבנה ובאיזה יום יחול ראש החודש. בשבת זו, פרשת 'משפטים', מכריזים: המולד יהיה בליל חמישי, שעה אחת עשרה בלילה, 59 דקות ושני חלקים. ראש חודש אדר ביום חמישי וביום שישי הבא עלינו לטובה. לאחר מכן, בעומדו עם ספר התורה בידי, מברך שליח הציבור את נוסח ברכת החודש, ומייחל עם הציבור כולו שהחודש הבא עלינו לטובה יהיה מבורך בגשמיות וברוחניות.

אמירת תהילים בציבור

בשבת זו, השכם בבוקר, מתקבצים בבית הכנסת לאמירת כל ספר תהילים בציבור. אחרי אמירת התהילים יאמר 'קדיש יתום' מי שהוריו אינם בין החיים. ואם יש אזכרה או אבל ('חיוב') – יאמרו קדיש אחר כל ספר, ויאמרו תחילה ה'יהי רצון' המיוחד שאחרי כל ספר וספר. אחרי כן נוהגים ללמוד מאמר חסידות שיהיה מובן לכל, ולאחר הלימוד מתפללים תפילת שחרית.

אודות אמירת תהילים בציבור בשבת מברכים אמר אדמו"ר הרי"צ: "דבר אמירת תהילים האמור, אינו שייך לאיזה נוסח... ומצד אהבת ישראל... עלינו להשתדל בכל מיני השתדלות, אשר יוקבע בכל הבתי כנסיות באיזה נוסח שיהיה".
והוסיף על כך הרבי מליובאוויטש, נשיא דורנו: "כשיבוא משיח, לא יידע שום 'קונצים' אלא ידרוש..."

כתוב בפתק: על כמה יהודים פעלת שישתדלו לומר את

כל התהילים בשבת מברכים?"

מתברכים כל הימים

כידוע, מן השבת, יום המנוחה וההתעלות, מתברכים כל ימות השבוע – הן הימים שלפניה והן אלה שלאחריה. הימים שקודם השבת הינם ימי הכנה לשבת, ועל הימים שלאחריה נמשכת השראתה. אמנם בשבת זו, בה מברכים החודש, נוספת מעלה יתירה – ממנה מתברך ראש החודש (הכולל את כל ימות החודש הבאים עלינו לטובה), על מועדיו והימים המיוחדים שבו.

בשבת זו, לאחר תפילת שחרית נוהגים להתוועד, שבת אחים גם יחד, כדי להכין ולעורר עצמנו להכנס לימי החודש הבא בשמחה ובטוב לבב מתוך הוספה בענייני נר מצוה ותורה אור.

שבת שקלים - השבת שלפני ראש חודש אדר (או השבת שחל בה ראש חודש אדר), עושים בה זכרון ל'מחצית השקל', ועל כן היא נקראת שבת שקלים (בשנה מעוברת, חלה שבת שקלים בשבת שלפני חודש אדר ב'). בשבת זו, שבת פרשת "משפטים", מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים פרשת השבוע, ובשני קוראים פרשת שקלים (חלק מפרשת "כי תשא" שבספר שמות ל, יא-טז). פרשה זו עוסקת בחיוב המוטל על כל אחד ואחד מבני ישראל להביא (בראש חודש אדר) את תרומת מחצית השקל (תרומה השווה לכל נפש) עבור קרבנות הציבור המוקרבים בבית המקדש. בהפטרה, שענינה מעין הענין שעוסקת בו פרשת השבוע, קוראים – "ויכרות יהודע" (מלכים ב', יא). הפטרה זו עוסקת בנדבת העם לבדק הבית בבית המקדש.

ימים ואירועים מיוחדים בחודש אדר

להלן הימים המיוחדים שבחודש אדר, אודות חלקם נרחיב את הדיבור לכשיהיו סמוכים יותר:

עבור עצמו, עבור אשתו ועבור כל אחד מילדיו.

י"ד אדר – חג הפורים. קוראים את המגילה, ולמחרת מקיימים את שאר מצוות היום: קריאת מגילה (בשנית), משתה ושמחה, משלוח מנות ומתנות לאביונים.

ט"ו אדר – שושן פורים. בערים שיודעים אנו בוודאות כי היו מוקפות חומה בימי יהושע בן נון (בימינו מדובר בעיקר על ירושלים) חוגגים את חג הפורים בט"ו באדר. גם בשאר הערים אסור יום זה בהספד ותענית, אין אומרים בו 'תחנון' ומוסיפים במקצת במשתה ושמחה.

שבת פרה. בקריאת התורה שבשבת זו (התלויה ב"שבת החודש" ולעולם תחול בשבת שלפניה) קוראים בנוסף לפרשת השבוע גם את פרשת 'פרה אדומה'. פרשה זו עוסקת בטהרה מטומאת המת על ידי אפר הפרה האדומה. בפנימיות התורה מבואר ענינה של 'טומאת מת' בנפש האדם, היא תחושת 'היפך החיים' הנגרמת מן המגע עם אותם ענינים שליליים, מבית ומחוץ, היוצרים 'מחיצה של ברזל' בין ישראל לאביהם שבשמים. וכשם שטהרת אפר פרה האדומה היא בבחינת 'חוקה' שלמעלה מטעם ודעת, כך גם עבודת האדם לטהר עצמו מענינים של 'היפך החיים', גם היא אינה אלא בדרך קבלת עול ומסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת.

שבת החודש. בקריאת התורה שבשבת זו (שלפני חודש ניסן, או בראש חודש ניסן כשחל בשבת) קוראים בנוסף לפרשת השבוע גם את פרשת "החודש הזה לכם ראש חודשים". פרשה זו מגדירה בין השאר את חודש ניסן כ'חודש הראשון' בלוח השנה העברי.

ז' אדר – יום הולדתו ופטירתו של משה רבנו.

שבת זכור. בקריאת התורה שבשבת זו (שלעולם חלה לפני פורים) קוראים בנוסף לפרשת השבוע גם את פרשת 'זכור' העוסקת בשתי המצוות: זכירת מלחמת עמלק, ומחיית זכרו (המן הרשע היה מזרעו של עמלק). בימינו מתבטא קיומן של מצוות אלו, במובנן הרוחני, בזכירת ומחיית בחינת עמלק שבתוכנו ה"יודע את ריבונו, ומכוון למרוד בו" – אותו צד פנימי חצוף המקרר את היהודי מלממש שליחותו להאיר ולרומם את העולם.

לדעה הנפוצה (של הפוסקים העיקריים) חובת שמיעת פרשת "זכור" היא מן התורה, ולכמה פוסקים גם הנשים חייבות בשמיעתה. למנהגנו גם הנשים באות לבית הכנסת לשמיעת פרשת 'זכור'.

י"ג אדר – תענית אסתר. יום צום ותענית לזכר הצום שהתענו בני ישראל בשעת גזרת המן הרשע. חולה (אף זה שאין בו סכנה), מעוברת, מניקה ויולדת (בחודש הראשון לאחר הלידה) פטורים מן התענית. מי שלא ישן מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר. קטנים שיש בהם דעת להתאבל, מאכלים אותם מאכלים פשוטים ולא יאכלו מעדנים. ביום זה מוסיפים בתפילה 'סליחות' לתענית אסתר המודפסים בסידור, וכן נוהגים להרבות בצדקה.

מחצית השקל – לפני תפלת מנחה נותן כל אחד ואחד שלוש מטבעות של "מחצית" מן המטבע הקבוע באותה מדינה, זכר לתרומת מחצית השקל שהיתה נהוגה בזמן שבית המקדש היה קיים. נוהגים שאב המשפחה נותן

הסיפור השבועי

סליחה משמיים

ר' יוסף היה נרעש. אמנם כן, בנעוריו שידכוהו הוריו לנערה בת טובים, אסתר שפרה שמה, אך כשהתבגר והגיע לפרק האיש מקדש, נשא עיניו להצעה אחרת. מעולם לא טרח – לא קודם החתונה ולא אחריה – לפייס את הנערה על הפגיעה שגרם לה.

נסע ר' יוסף לבלטה. כבר בדרכו לשם חקר כל מי שפגש אם הוא מכיר אשה ושמה אסתר שפרה מעיר פלונית. גם ביריד עצמו ניסה לברר ולשאול, אך כל בירוריו העלו חרס.

שלושה ימים לפני תום היריד, בשעה שהסוחרים כבר החלו בהכנות לחזור לבתיהם, צעד ר' יוסף ברחובה של עיר, מבולבל ואובד עצות. לפתע החל גשם עז ניתך ארצה. נכנס ר' יוסף לתוך אחת החנויות, למצוא מחסה מהגשם. בין האנשים שנדחקו עמו לחנות היתה אשה צעירה. זו ר' יוסף הצידה, מטעמי צניעות. נעלבה האשה וקראה בקול רם באוזני כל הנוכחים: "ראו איש זה – בצעירותי נטשני וגם עכשיו אין הוא רוצה לעמוד בקרבתו!"

כששמע ר' יוסף את דבריה, הביט בה ומיד זיהה את המשודכת לו בעבר. מיד פנה אליה בדברי תחנונים וביקש ממנה לסלוח לו, בספרו לה כי הרחיק ובא עד בלטה רק כדי למוצאה ולבקש את מחילתה. בתוך כך פרץ בבכי שהעיד על כנות דבריו.

"מוכנה אנוכי לסלוח לך", אמרה האשה, "בתנאי אחד". ר' יוסף הנהן בראשו. "אקבל עליי כל תנאי שתשיתי עליי, אם רק אוכל לעמוד בו", אמר.

"ובכן", אמרה הישה, "סע לסובלק, שם מתגורר אחי המסכן. עני וחסר כל הוא. תן לו מאתיים זהובים

ר' יוסף היה מחסידיו של המגיד מקוזניץ, ולמרבה צער לא זכה לפרי בטן. מדי חודש בחודשו היה נוסע אל רבו ומפציר בו לברכו בזרע של קיימא, אולם המגיד כמו התעלם מהפצרותיו או דחה אותן במילים סתומות.

אשתו של ר' יוסף לא הרפתה. היא לחצה על בעלה לתבוע מרבו ברכה ולא להרפות ממנו, עד אשר יזכה בה. ואמנם, פעם אחת התייצב ר' יוסף לפני רבו ואמר: "מורי ורבי הקדוש, איני זז מכאן עד שאזכה בברכתו!"

נתהרהר המגיד מקוזניץ, פניו הרצינו מאוד, ולבסוף אמר: "אם תסכימו לאבד את כל ממונכם, אברך אתכם בזרע של קיימא".

החסיד קפא על עומדו והמילים נעתקו מפיו. הוא הרגיש שאין לו הרשות להחליט החלטה כזאת בעצמו. הוא שב לביתו, להיוועץ ברעייתו. האשה הסכימה מיד לתנאי שהציב המגיד, והחסיד חזר לקוזניץ והודיע לרבו כי שניהם מוכנים לחיי עוני ומחסור אם בתמורה לכך יזכו לצאצאים. "אם כן, סע אל ה'חוזה' מלובלין וכל אשר יאמר לך, עשה", הפטיר המגיד מקוזניץ.

עשה ר' יוסף כמצות רבו ונסע ללובלין. סיפר ל'חוזה' מדוע בא אליו ובשליחות מי. "שב כאן עמי עד אשר יאיר ה' את עיניי", הורה לו ה'חוזה'.

יום אחד קרא לו ה'חוזה' ואמר: "בימי נעוריי היית משודך לנערה מבנות עירך, אך כשגדלת ביטלת את השידוך ופגעת בכבוד הנערה. מעולם לא טרחת לפייסה, ומשום כך נמנע ממך פרי בטן. עד שלא תפייס אותה, לא יהיו לך ילדים. סע אפוא אל היריד הגדול אשר בבלטה, שם תמצא את המשודכת שלך לשעבר ובקש ממנה מחילה".

ימים אחדים פגשתיה כדי לפייסה, והיא ציוותה עליי לתת לך מאתיים זהובים, תנאי לסליחתה לי".

עתה לבשו פני האח ארשת של תדהמה מוחלטת. הוא הביט בר' יוסף כפי שמביטים באדם לא שפוי. "האם באת לשטות בי?! הלא כבר חמש עשרה שנים שאחותי אינה בין החיים; פה בסובלק נפטרה בדמי ימיה, ואני בעצמי קברתי!".

רעד אחז בגופו של ר' יוסף. לאחר שנרגע קמעה סיפר לבן שיחו את השתלשלות הדברים – תחילה עם המגיד מקוזניץ ולאחר מכן עם ה'חוזה' מלובלין. לבסוף תיאר את דמות האשה שפגש בבלטה, ולאח לא נותר אלא לאשר כי היתה אכן זו שפרה אסתר אחותו, היא ולא אחרת!

כעבור פחות משנה נפקדו ר' יוסף ורעייתו בפרי בטן. בשנים הבאות זכו לבנים נוספים ולבני בנים וכולם הלכו בדרך התורה.

(מתוך העלון השבועי **שיחת השבוע**)

לנדוניית בתו. אם כך תעשה, אסלח לך על הפגיעה שפגעת בי בעודי משודכת לך".

חישב ר' יוסף ומצא, כי אם ימכור את כל רכושו ויצרף לכך את המזומנים שברשותו, יהיו בידו כמאתיים זהובים. הסכים לתנאי וחזר לביתו. לאחר שהיו בידו מאתיים זהובים, נסע לסובלק.

חיפש את אחי האשה עד שמצאו יושב בביתו, מדוכא ועלוב. "קרב ובא יום נישואי בתי ואין בידי פרוטה לפורטה", סיפר לו האח.

"הנה לך מאתיים זהובים, טבין ותקילין, להכין את כל צורכי החתונה, כאחד הנגידים!", אמר לו ר' יוסף והושיט לו צרור כסף שמן. פתח האיש את הצרור, והביט בזהובים ובר' יוסף כלא מאמין. "מי אתה ומה פשר המתנה שהבאת לי?!", השתאה.

"אל חששי!", הרגיעו ר' יוסף, "הכסף כשר ואני מוסר לך אותו במצות אחותך, שפרה אסתר. בצעירותי היינו משודכים זה לזה, עד שעזבתה ונשאתי אשה אחרת. לפני

עזרו לנו, להמשיך בעשייה!

טל' 052-5675770

עמותת "תניא - מודעות עצמית ביהדות" צריכה את העזרה שלך!

”זאת התורה אדם” (במדבר יט', ד)

כשם שבאדם ישנם גוף ונשמה, כך גם בתורת ישראל ישנם גוף התורה (פשט הכתוב-’נגלה’) ונשמת התורה (פנימיותה, סודותיה ורזיה-’נסתר’). במדור זה מובא פרוט נושאי הפרשה על פי ’נגלה’, ובמדור שלאחריו יובא ביאורה של נקודה או של מספר נקודות מן הפרשה על פי פנימיות התורה.

נקודות עיקריות בפרשת משפטים

חשוב לדעת

פרשתנו עוסקת ברובה בדיני נזיקין וממונות ובשאר ענינים שבין אדם לחברו. מצוות ה’משפטים’, בשונה מהמצוות שבגדר ’חוקים’ או ’עדות’, כיון שמוכרחות הן לקיומה של חברה מתוקנת, הרי שהן מתיישבות גם עם השכל האנושי. אמנם, אצל היהודי, קיומן בפועל (אינו מצד היותן מובנות בשכלנו כי אם) הוא קודם לכל, מצד היותן ציוויי התורה.

להלן עיקרי הדינים (ובקיצור נמרץ הביאורים הבסיסיים המתחייבים לשם הבנת הדברים):

דיני עבדים ושפחות

אדם שנתפס בגניבה ואינו יכול להשיב את גניבתו, יימכר על ידי בית הדין לתקופת עבודה קצובה עד שש שנים – בדמי מכירתו ועבודתו יוחזר לניזק כספו שנגנב. התורה מתייחסת באופן שלילי למקרה שהעבד מתעקש להמשיך לעבוד את אדונו גם בתום שש השנים, באשר היהודי אינו עבד ה’ ולא עבד לבני אדם. ובכל זאת, אם גם לאחר שהבהירו זאת לעבד ועדיין מתעקש הוא שלא להיפרד מאדונו, אזי, לאחר טקס רציעת אוזנו לאות קלון, ימשיך העבד לעבוד את אדונו עד לבוא שנת היובל (אחת לחמישים שנה).

אב המוכר את בתו הקטנה לאמה (=שפחה), תצא היא לחופשי בסיומן של שש שנות עבודה או לכשתבגר.

דיני נזקי גוף שנגרמו בידי אדם

1. ההורג במזיד חייב מיתה. 2. ההורג בשגגה, ימלט אל עיר המקלט, שם יהיה מוגן מנקמת גואל הדם. 3. מכה אביו או אמו וגרם להם לחבורה, חייב מיתה. 4. גונב אדם

ומוכרו לעבד חייב מיתה. 5. המקלל את אביו או את אמו חייב מיתה. 6. החובל בחברו חייב לשלם לו תשלומים שונים על פי שומת בית הדין: דמי ביטול מלאכה, דמי ריפוי, דמי צער ובושת ודמי נזק נוסף. 7. המכה למוות את עבדו הגוי, חייב מיתה. אך אם העבד מת רק לאחר מספר ימים, האדון פטור. 8. אדם המכה בשוגג אשה הרה, למשל במהלך קטטה עם אדם אחר, והיא מפילה את ולדה, עליו לשלם קנס. אם האשה עצמה נפגעה, ואיבדה אחד מאבריה, בית הדין מעריך את גובה הקנס והפיצוי שיש לשלם כבכל מקרה של המכה כל אדם אחר. 9. המכה את עבדו הגוי, והלה מאבד את אחד מאבריו, יצא העבד לחופשי.

דיני שור המזיק נזקי גוף

1. שור ההורג אדם יומת בסקילה ובשרו אסור באכילה. 2. שור מועד (היינו שנגח והרג כמה פעמים וכבר היתרו בבעליו בפעם השלישית), יומת הוא וכופר יושת על בעליו. 3. שור שנגח והרג עבד או אמה, ייסקל ובעליו ישלם פיצוי לבעל העבד.

דיני נזקים בממון

1. הכורה בור ברשות הרבים ונפל לתוכו שור או חמור וניזק, חייב לשלם את דמי הנזק לבעלים. 2. נגח שורו של אדם והרג את שור רעהו, ישלם בעל השור המזיק את מחצית הנזק. ואם היה השור מועד, ישלם הבעלים את מלוא הנזק. 3. הגונב שור וטבח או מכרו, כך שכבר אינו יכול להחזיר את הגניבה עצמה, עליו לשלם פי חמש מדמי השור. ואם מדובר בכבש או עז, ישלם הוא רק פי ארבעה. 4. אדם התופס בביתו גנב בשעת מעשה ומקדים להורגו

מחשש לחייו, פטור.

5. בכל מקרה של גניבה, על הגנב לשלם כפל גניבתו. 6. המביא את עדרו לרעות בשדה חברו, עליו לשלם את מלוא הנזק. 7. המבעיר אש, אפילו בשטחו שלו, אלא שהאש התפשטה והזיקה רכושם של אחרים, על המבעיר לשלם את הנזק.

דיני שמירה, שאלה והשכרה

שומר חנם – אדם השומר ללא שכר את רכושו, כליו או כספו של חברו ונגנבו או הוזקו, ישבע כי לא פשע בשמירתם ופטור מכל נזק שאירע להם. (אם אירע לרכוש נזק כל שהוא, ובעל הרכוש תובע את השומר, על השומר להישבע שלא פשע והתירשל בשמירה וכל שכן שלא שלח את ידו ברכוש חברו, ויהיה פטור. אך אם יתגלה כרשלו, הרי הוא פושע, ועליו לשלם כפל הרכוש שאבד או נגנב).

שומר שכר – השומר המקבל שכר על שמירתו, הרי הוא חייב במקרה של גניבת הרכוש או אבידתו.

שואל – השואל כלי מחברו על מנת לעשות בו שימוש ללא תשלום, חייב בכל נזק או אובדן שיארע לכלי. אלא אם ניזוק הכלי או בלה במהלך שימוש תקין וראוי.

השוכר – המשתמש בכלי או ברכוש חברו ומשלם עבור השימוש, יש מפרשים שדינו כשומר שכר ויש מפרשים כי דינו כשומר חנם.

דינים נוספים בתחומים שונים

– המפתה בתולה לשכב עמה, חייב לשאתה לאשה או לשלם קנס לאביה על מעשהו.

– העוסק בכשפים חייב מיתה.

– השוכב עם בהמה חייב מיתה.

– המקריב קורבן לאלילים דינו מיתה.

– אין לפגוע בדברים או בממון השייכים לגר – אדם שהגיע מארץ אחרת.

– אסור להונות או לענות כל אדם. ובפרט מודגש הדבר בנוגע לגר, אלמנה ויתום חסרי ישע. התורה מבטיחה כי הקב"ה יעמוד לצד המעונה ויעניש את המענה.

– אין להכביד על העני וללחוץ עליו כי יחזיר הלוואה שנטל לצורך מחייתו, ואין להטיל תוספת ריבית על קרן הלוואה.

– הלוקח בעירבון (משכון כנגד הלוואה) חפץ המשמש את הלווה לקיומו בחיי היום יום, עליו להחזירו לו כל אימת שיצטרך לדבר.

– אין לקלל את הדיינים או את נשיאי העדה.

– איסור שמיעת לשון הרע.

– אין לסייע לשקרנים בדינם.

– בית דין לא יחייב מיתה אלה ברוב של שניים.

– אין להעדיף עני או מסכן ולהטות הדין לטובתו.

– היוצא מבית הדין כשהוא מחוייב במיתה, ולאחר מכן עולה טענה כלשהי המאפשרת לזכותו, חובה על בית הדין לשוב ולדון בענינו. ולעומת זאת, אדם היוצא מבית הדין כשהוא זכאי, אזי גם אם נתקבלו ראיות חדשות לחובתו, אין לשוב ולדונו.

– אין לדיין ליטול שוחד, גם אם נותן השוחד הוא זה שבלאו הכי (גם ללא מתן השוחד) יזכה בדין.

– אסור לדיין לשמוע דברי אחד המתדיינים שלא בפני חברו.

– יש לשמור על המוקדם והמאוחר בסדרי הפרשת תרומות ומעשרות וכן לפדות בכורות העדר. את פרטי הדינים בנוגע להפרשות השונות מפרטת התורה במקומות אחרים.

– אסור לאכול בשר טריפה אלא להשליכה לכלבים.

– הרואה אבידת חברו (שורו או חמורו התועים בדרך), גם אם הוא שונאו, חייב להשיבה לו ואינו יכול להתעלם ממנה.

– הרואה את חמור שונאו מוטל בדרך, קורס תחת משאו, אינו יכול להתעלם מכך ועליו לעזור לו.

– התורה שבה ומזהירה לנהוג ביושר ובכבוד עם הגר.

– **שנת השמיטה** מעבודת השדה (חקלאות). יש לעבד את הקרקע שש שנים, ובשנה השביעית (שנת המנוחה

עליהם ברכה כלכלית, תגן עליהם מפני מחלות, הפלות ועקרות ותפיל אימה ופחד על אויביהם שינוסו מפניהם. התורה מדגישה כי הגם שבכח ה' למגר את כל יושבי הארץ באופן מייד, מכל מקום, יהיה הכיבוש בתהליך מדורג, שלב אחרי שלב, כדי שלא תהפוך הארץ שוממה בטרם ינחלוה בני ישראל וקודם שיתחילו ליישבה ולעבדה. כמו כן מזהרים בני ישראל שלא לכרות ברית עם יושבי הארץ כי אם לגרשם, כדי שלא יתערבו בהם וילמדו ממעשיהם.

אין מוקדם ומאוחר בתורה

לקראת סיום הפרשה שבה התורה ומתארת אירועים שקדמו למתן תורה. בד' בסיון מצטווה משה לעלות אל הר סיני. ובעוד אהרן, נדב, אביהוא ושבעים מזקני ישראל נשארים למרגלות ההר ומשתחוים מרחוק, ניגש משה לבדו אל ענן ה' השוכן על ההר. כבר באותו היום חוזר משה אל בני ישראל ומלמדם את דיני התורה. העם מקבל את הדברים ומתחייב לעשותם ככל אשר יצוה ה', באומרו 'כל שיצוה ה' - נעשה ונשמע'. משה כותב את דברי ה' בתורה מ"בראשית" ועד ליום מתן תורה. למחרת, בה' בסיון, כהכנה למתן תורה, בונה משה מזבח בתחתית ההר וכן מצבה לכל שבט. לאחר הקרבת זבחי שלמים לה', מקריא משה בפני העם את דברי התורה שכתב.

משה עולה בשנית אל ההר

לאחר מתן תורה, שוב קורא ה' אל משה לעלות אל ההר. הפעם לשם קבלת שני לוחות האבן המרובעות עליהן כתובים עשרת הדברות. משה עולה אל ההר ושוהה בו ארבעים יום. את הזקנים ובראשם אהרן וחור הוא משאיר במחנה למען ישפטו בהעדרו את העם. רק יהושע, משרת משה, הוא היחידי המורשה להתלוות אליו עד למרגלות ההר, שם ימתין למשה עד שובו מן ההר. משה עולה אל ההר האפוף ענן, ואילו האלוקים יורד כמראה האש האוכלת אל פסגתו. לאחר ששה ימים נכנס משה בציווי ה' אל תוך הענן ומתייחד עם האלוקים ארבעים ימים ולילות.

והשמיטה) חדלים מן העבודה ומפקירים לכל את תנובת הקרקע העולה מאליה.

- **שמירת יום השבת.** על האדם לעבוד עבודתו בששת ימות השבוע, וביום השביעי ישבות מכל מלאכה. יום השבת הינו יום מנוחה לאדם, לעבדיו ולבעלי החיים שברשותו.

- כאן משמיעה התורה אזהרה כללית אודות קיום כל מצוות ה'.

- אין לחבור לעובד עבודה זרה בשום דרך ובשום ענין. התורה מזכירה את שלושת הרגלים, בהם חובה על כל יהודי לעלות לירושלים לבית המקדש, ולהביא עימו לשם את קרבנות הרגל. שלושת הרגלים הם: חג המצות - פסח, חג הקציר - שבועות, וחג האסיף - סוכות.

- אין להקריב את קרבן הפסח כל עוד לא ביערנו מן הבית את החמץ.

- אין להותיר מן הקרבן עד בוקר, אלא החלקים הקרבים על המזבח.

- חובה להביא את ביכורי הפירות מן השדה לירושלים אל בית האלוקים ולאוכלם שם בטהרה.

- אין לבשל בשר בחלב. מכך שהתורה חוזרת על איסור זה בשלושה מקומות שונים, לומדים חז"ל כי בשר עם חלב נאסרו באכילה, בהנאה ובבישול.

הבשורה והאזהרה

הקב"ה מבטיח לבני ישראל השוהים במדבר, כי סוף סוף עתידים הם להכנס לארץ ישראל המובטחת. אמנם, מהלשון "הנני שולח מלאך לפניך", ניתן להבין כי בשל חטאי ישראל לא תהיה כניסתם לארץ באופן הנעלה ביותר אלא על ידי מלאך בלבד.

בנוסף להבטחה אשר עומדים הם לפני כיבושה המלא של הארץ והתנחלות העם בה, מזהרים בני ישראל עוד שלא ללמוד מאורחות חייהם של גויי הארץ, שלא לנטות אחר עבודתם הזרה וכן לשבר ולנתוץ את מזבחותיהם ואיליהם.

ה' מבטיח כי כיבוש הארץ יהיה באופן ניסי המכוון מלמעלה. ומוסיף כי שמירת מצוות ה' בארצם תמשך

להאמין, להבין, ושוב להאמין

נקודות בעיבוד קל מתוך שיחה של הרבי מליובאוויטש

יסוד הכול הוא האמונה, על בסיסה מתחיל האדם ללמוד ולהבין. אולם לאחר שהוא מגיע להבנה המרבית, הוא נדרש שוב לאמונה – אמונה במה שאי אפשר להבין.

שם הפרשה: משפטים

הכלל, ששמה של פרשה בתורה מבטא את תוכנה, נראה לכאורה בגלוי בפרשתנו. הפרשה נקראת משפטים, ואכן רוב המצוות המפורטות בה שייכות לסוג ה'משפטים' שבתורה, מצוות המתחייבות מצד השכל וההיגיון.

אולם כשאנו מגיעים לסוף הפרשה, אנו מוצאים שם דברים שתוכנם מנוגד ל'משפטים'. שם מתוארות ההכנות למתן תורה, כאשר עם ישראל הקדים 'נעשה' ל'נשמע'. הקדמת 'נעשה' ל'נשמע' מבטאת ציות גמור וקבלת עול, ההפך מהבנה והכרה שכלית. נוסף על כך, בין הדינים שבפרשה כלול 'חוק' מובהק – "לא תבשל גדי בחלב אמו".

מעלת ההבנה

להבנת הענין ראוי להביא את דברי השל"ה על הפסוק "זה א-לי ואנוהו, אלוקי אבי וארוממנהו". הוא מסביר, שכאשר יהודי מגיע להכרה בבורא מצד שכלו ומחשבתו – "זה א-לי", הרי אז "ואנוהו" (מילה המורכבת מהמילים 'אני והוא') – האדם מתאחד עם הקב"ה. לעומת זאת, כאשר הקשר עם הקב"ה בנוי רק על האמונה העוברת מדור לדור, "אלוקי אבי", נשאר הקב"ה מרוחק מן האדם – "וארוממנהו".

האמונה הטבעית, שהיא ירושה מאבותינו, אמנם צריכה להיות יסוד ההבנה והחשיבה, אבל אין להסתפק בה. האמונה עצמה עדיין אינה יוצרת התקשרות נפשית עמוקה עם הקב"ה. רק כאשר האדם מבין ומכיר בשכלו

את גדולת ה', נוצרת בנפשו התקשרות פנימית עם הבורא.

מעלת האמונה

לפיכך צריך היה לכאורה סדר הדברים בפסוק להיכתב להפך – קודם האמונה הבסיסית, "אלוקי אבי", ורק לאחר מכן ההכרה האישית, "זה א-לי"?

אלא כאן טמון רעיון עמוק יותר. הפסוק אינו מדבר על האמונה הראשונית, הטבעית, שאינה נרכשת על ידי האדם עצמו. הפסוק מדבר בשתי דרגות של עבודה עצמית, שבאות לאחר האמונה הראשונית.

האמונה הטבעית בקב"ה, הטבועה בנפש האדם מלידתו, היא הבסיס הראשוני לכל העבודה של האדם בחייו. על בסיס האמונה הזאת הוא מתחיל להתבונן ולהגיע להכרה שכלית עצמאית בקב"ה. ההבנה הזאת מביאה אותו להזדהות שלמה עם הבורא, תורתו ומצוותיו – "זה א-לי".

השכל מוגבל

אלא שאז נדרש האדם להגיע לשלב עליון יותר – "אלוקי אבי וארוממנהו". לאחר שהוא מגיע להבנה ולהכרה המרבית, הוא נדרש להכיר בעובדה, שיש גבול ליכולת ההבנה האנושית, וכי אי אפשר לתפוס באמצעותה את הבורא הבלתי מוגבל. או אז הוא נדרש שוב לאמונה – אמונה במה שאי אפשר להבין, ברוממותו של הקב"ה.

זו אינה האמונה הראשונית, שהיתה הבסיס לכל

העבודה. זו דרגה עליונה יותר של אמונה, אמונה שבאה דוקא לאחר מיצוי כל יכולת ההבנה וההשגה. אמונה זו מביאה את האדם להכרה עמוקה יותר בגדולת הקב"ה – "וארוממנהו".

עיקרון זה מסביר גם את מבנה פרשתנו. אחרי התגלותו של הקב"ה על הר סיני מתחילה העבודה העצמית של עם

ישראל, 'משפטים'. אולם לאחר שלב ההבנה העצמית נדרש היהודי להגיע להכרה, שמעל ההבנה צריכות לעמוד האמונה וקבלת העול. לכן בסוף הפרשה מדובר על הקדמת 'נעשה' ל'נשמע' ועל מצוה שבבחינת 'חוק', כדי להמחיש שהקב"ה עצמו הוא למעלה מהשכל.

(מעובד מתוך הספר "שולחן שבת",

על פי לקוטי שיחות כרך ט"ז)

דיני השור שבנפש האדם

נקודות בעיבוד קל מתוך שיחה של הרבי מליובאוויטש

שור בכלל מסמל את הנפש הבהמית שבאדם. המצב הטבעי שלה הוא – 'שור תם'. אולם אם האדם חוזר ונכשל בחטא, הוא נעשה 'מועד'. כיצד מתקנים מצב זה?

"ואם שור נגח הוא מתמול שלשום"

בפרשתנו מפרטת התורה את דינו של שור נגח. התורה מפרידה בין שור תם לשור מועד. שור תם הוא שור שאינו מזיק בדרך כלל, ואילו שור מועד הזיק פעמים רבות, עד שטבעו לנגוח, וכבר התרו בבעליו שלוש פעמים לפני בית דין. לכן גם שונה אחריותו של האדם בנוגע לנזקים שנגרמו על ידי כל אחד משני סוגי השוורים הללו (שור תם ושור מועד), ובהתאם יהיו גם התשלומים שיוטלו עליו.

כל פרט בתורה משתקף בכמה רבדים, וגם דיני השור הנגחן קיימים בנפש האדם. שור בכלל מסמל את הנפש הבהמית שבאדם. נפש זו, כשהיא לעצמה, אינה רעה בהכרח, שכן יש בה גם מידות טובות וכח רב שאפשר לרתום לקדושה. אולם היא בבחינת שור שצריך שמירה פן יגרום נזקים.

חוזר ומועד

המצב הטבעי של הנפש הבהמית הוא – 'שור תם'. מעצם בריאתה אין היא מתאוה לדברים אסורים, אלא רק לתאוות מותרות. לכן כשהנפש הבהמית נכשלת בעבירה, הרי זה בבחינת 'תם' – שכן זוהי חריגה מהטבע הרגיל, וקל יחסית לשוב בתשובה על חטא זה.

אולם אם האדם חוזר ונכשל בחטא עד שהוא מתרגל לעשותו ו"נעשה לו כהיתר", או אז הוא נעשה בבחינת 'מועד'. כאשר ההתנהגות השלילית נעשית אצלו כהתנהגות טבעית, אזי נחשב הוא כמי שמועד לחזור ולחטוא.

תשובה שלימה

כיצד עושים תשובה על מצב כזה? ובכן, הדרך להחזיר 'שור מועד' לדרגת 'תם', היא להרגילו שלא לנגוח. הרמב"ם מגדיר את הסימן לכך, עד "שיהיו התינוקות

בדרך שונה מדרך ההתייחסות של בעליו הראשונים, פועל הדבר עליו ומשתנה גם טבעו, עד שכבר אין לו טבע של שור מועד.

כך גם בעבודת ה': יהודי הרוצה לבטל מנפשו הבהמית את דין ה'מועד', יכול לעבור ל'רשות אחרת' – להשקיע את כל מהותו בעולם חדש של קדושה – בלימוד תורה, במעשים טובים, בעבודת התפילה. ואז, כשכל כולו ברשות הקדושה – ממילא עוזבת אותו שליטת היצר באותם עוונות שהורגל בהם.

כך יש בכחו לשוב ל'תמותו', ועד ל'תמות' מלשון תמימות ושלמות, שהנפש הבהמית מתהפכת לטוב גמור, "כמו יצר טוב ממש".

(מעובד מתוך הספר 'שולחן שבת',
על פי 'לקוטי שיחות' כרך ל"ו)

ממשמשיין בו ואינו נוגח" או אז חוזר השור להיות 'שור תם'.

כך גם בעבודת ה': כשיהודי שב בתשובה שלימה על חטאיו ועמל היטב לזכך את נפשו הבהמית ולבטל את תוקף תאוותיה, עד שבא לידו הדבר שנכשל בו, וכפי שאומרת הגמרא: "באותו מקום" (כלומר, שמזדמן לו אותו מצב שבו מעד ונכשל) – ואינו חוטא. אז פוקע ממנו הכינוי 'שור מועד' והוא שב להיות 'תם'.

העברת בעלות

אך מה יעשה אדם שאינו מצליח לעמול על נפשו ולזככה עד כדי כך? כאן בא לעזרתנו דין נוסף בדיני השור: הרמב"ם פוסק, שאם השור המועד עבר לרשות אחרת, לבעלים אחרים – גם אז משתנה דינו לדין 'שור תם'. שכן כאשר יש לו בעלים חדשים, שמתייחסים אליו

מארז ניגוני חב"ד

מ"ח ניגונים של התבוננות וכיסופים
4 דיסקים ב-120 ש"ח בלבד (כולל משלוח)

להזמנות: 052-56-75-770

חסידות על הפרשה משפטים

הראשונה של יהודי צריכה להיות – ההכרה שהוא "עבד עברי", עבדו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

תכלית התורה – להאיר את העולם התחתון

כי תקנה עבד עברי (כא,ב)

עבד כנעני – מסמל אדם בעל נטייה לתאוות העולם, אלא שהוא כופה את עצמו בקבלת עול ואינו נכנע להן. מצד אחד הוא עבד (לה'), אך מצד שני הוא נקרא עבד כנעני, כי נפשו הבהמית היא בתוקפה.

עבד עברי – מסמל אדם שהגיע למצב שהמידות של נפשו האלוקית (אהבת ה' ויראתו) משפיעות על נפשו הבהמית ומעוררות בה רצון ותשוקה לאלוקות (ובכל זאת עדיין הוא נקרא "עבד", מכיון שנפשו הבהמית טרם נהפכה לגמרי והוא עדיין זקוק ל"עבודת עבד" כדי להשפיע עליה).

לכן פתחה התורה בדיני עבד עברי, כי הכוונה והמטרה של מתן תורה היא להאיר את עולם הזה התחתון באור התורה. דבר זה בא לידי ביטוי בצורה בולטת בדין עבד עברי, המסמל את השפעת הנפש האלוקית על הנפש הבהמית.

(לקוטי-שיחות' כרך ט"ז, עמ' 257-256)

אמיתת המוסר – קבלת עול מלכות שמים

ואלה המשפטים (כא,א)

ואלה המשפטים: ...מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני (רש"י)

גם את המצוות המכונות 'משפטים' – אלה שהשכל האנושי מחייבן – עלינו לקיים אך ורק מפני שניתנו לנו מהקב"ה בסיני, ולא בגלל ההיגיון והשכל שבהן.

זה גם מה שכותב רש"י: "ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין (חכמי הסנהדרין שתפקידם לפסוק דינים) אצל המקדש". והיינו, שצריכים לבסס את הצדק והיושר (דינין) "אצל המקדש" – על קדושת התורה וציווי הבורא, ולא על השכל האנושי.

(לקוטי-שיחות' כרך ג', עמ' 899)

היהודי - עבד ה' הוא כי תקנה עבד עברי (כא,ב)

למה פתחה התורה את פרשת משפטים בדיני עבד עברי – איש ישראל שמכרוהו בית דין בגנבתו – והלוא הוא דבר בלתי רגיל?

אלא מבואר בתורת החסידות ש'משפטים' הוא מלשון הליכה, וכפירוש התרגום על הפסוק (בראשית מ) "כמשפט הראשון" – "כהלכתא קדמיתא". ההליכה

בקרו אותנו באתר החדש
www.tanyaor.com
 וגם ביו-טיוב ובפייסבוק:
 בלוגים מצולמים שיעורים
 וניגונים.

עודה ראשונה לנפש

סדר התנ"ך

שבת שלום!!!

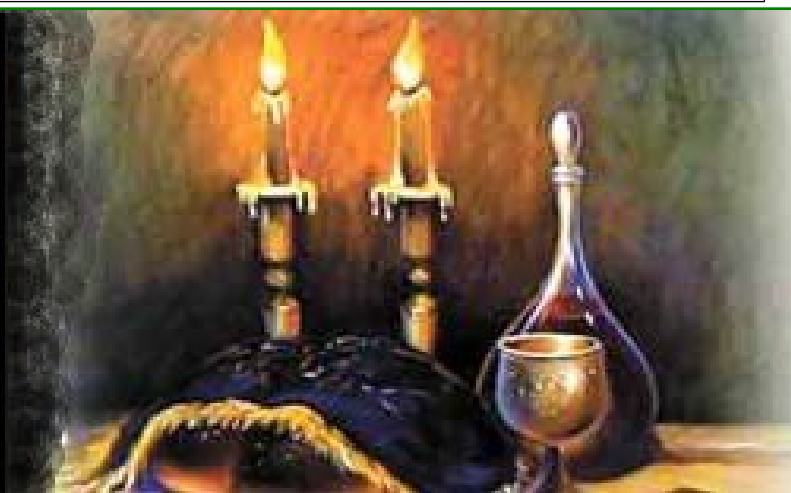
ליקוט, רעיונות, כתיבה ועימוד: חי דמארי
 כתיבה, עריכה, והגהה: הרב יאיר כלב
 להערות, הארות, הצעות או תיקונים, אנא כתבו לנו

tanyaor4u@gmail.com

הרבי מליובאוויטש הנהיג ועודד שכל אשה ובת (מגיל רך ביותר ולפחות מגיל 3) תדלקנה נרות שבת וחג.

צאת השבת	הדלקת נרות	עיר (שעון חורף)
18:02	16:48	ירושלים
18:03	17:03	תל אביב
18:02	16:53	חיפה
18:05	17:06	באר שבע

נהנתם? העבירו הלאה, לזכות עוד ועוד יהודים בהרחבת המודעות למקורותינו.

נא לשמור על קדושת הגיליון

המגזין מוקדש לעילוי נשמת בנימין בן משה ורחל